

„DALMATINSKI HRVAT“ izlazi svake subote.
Godišnja predplata Din 80 — Polugodišnje
Din 41 — Trimjesečno Din 22 — Za Am-
riku godišnje dva dolara.

OGLASI PRAMA CJENIKU.

Račun kod Pošte Ček Ureda, Zagreb, br. 38 004

Privremeni telefon
preko dana br. 38 — preko noći br. 23
(Interurban)

Priloga, dne 14. 10. 1923.
**DALMATINSKI
HRVAT**

„DALMATIN. HRVAT“ uređuje M. Berović, urednik,
sa redakcijskim odborom.

„Dalmatinski Hrvat“ je vlasništvo promicateljnog
odбора „Hrvatske Štamparske Zadruga“ a. o. j.,
u osnutku u Šibeniku.

Pisma i novci šalju se na adresu:
„Dalmatinski Hrvat“ — Šibenik, Glavna ulica 108.

Rukopisi se ne vraćaju — Pisma ne frankirana
ne primaju, anonimna u koš.

NOVINE ZA PROSVJETU, GOSPODARSTVO I POLITIKU DALMATINSKE HRVATSKE.

God. II.

ŠIBENIK, 13. LISTOPADA 1923.

Br. 38.

Vrhovni policijski zakon u Dalmaciji.

BIKOVA ŽILA

oteta splitskoj policiji dok je zlostavljala jednu grupu radnika; ona je duga 80
cm., debela 3 cm. promjera na vrhu i 1 cm. 1.50 na podanku.

O pojavama i događajima na policijskim stani- cama u Dalmaciji.

BALKANSKI PRUSI.

Izbavi nas, Bože, od izbavitelja.
ZMAJ JOVAN.

Načekali smo se, ali i dočekali! Nema u životu bolnijih misli
od sjećanja na prohujala dobra vremena u otužnim časovima, i kad
se u dugo očekivanoj slobodi dozivaju u pamet uspomene na lijepe
dane provedene u ropstvu. Da ima i truna stida kod onih upravljaj-
ča s ovom zemljom, koji su njene stanovnike doveli do ove parado-
ksalne ocjene prilika pod tuđjom i domaćom vlasti, oni bi napustili
ovu zemlju i prestali kočiti njen pravilni razvitak u smjeru nacional-
nog uspona, osposobljavajući je za plemenitu utakmicu sa drugim
narodima na prostranom zemljištu ekonomskih i socijalnih problema.

Ali dugo očekivano ljeto nije dalo nego samo jednu krušku, pa
i to crvljivu.

Od svih naših nada ispunjena je samo jedna, i ta neželjena.
kad nije vezana sa podmirjenjem potreba, koje su tu želju uslovlja-
vale. Jer koja je razlika između tuđinske okupacije i našeg ujedi-
njenja? Ako nije ta da okupatori u osvojenim zemljama naturavaju
zakone i prisiljavaju SVAKOGA da se njih drže, a naši izbavitelji
da ih naturavaju drugomu A SAMI DA IH GAZE — mi drugih raz-
lika ne možemo da uočimo.

Trebalo je da se ujedini moć pa da kmetstvo oslone u formama
u kojima je težaka zateklo iz političkih vremena Josipa II., sa bal-
kanskim nametkom KULUČENJA iz feudalnog doba, kad težak nije
bio subjekat, nosilac prava, već objekat, stvar; kad nije bio čovjek,
već rob i skot.

Po čemu je na ujedinjenu otačbinu Srba, Hrvata i Slovenaca
morao da padne zadatak da rasprostire slavu austrijskog državnika
Bacha, koga se i sama Austrija pod konac svoga života stidila i
odricala, proširujući njegove patente čak i na slučajeve, koje reak-
cionarnom političaru iz starih apsolutističkih vremena nikada nisu
bile u zamisljama, premašivši ga i u visini same kazne?

Ne spominjući druge nevolje, koje su i mnogobrojne i ogromne,
mi ne možemo običi posljednje pojave i događaje na policijskim
stanicama u Dalmaciji, koji i predstavljaju glavnu pobudu ovoga
članka i opravdavaju teški napis, koji je na nj postavljen.

Da su Balkanski Prusi i suviše Prusi, veći od onih koji imaju
prsku krv i pruske običaje, mi puštamo jedan citat iz jedne nare-
dbe pruskog kralja Fridrika II., do koga smo došli proučavajući
političke prilike svih evropskih zemalja od najdavnijih vremena,
uzaludno tražeći analogiju sa političkim stanjem jedne države, koja
sebi lažno pripisuje oslobodilačke odlike i koja se neovlašteno na-
ziva i uredno i demokratskom pravnom državom.

On glasi:

„Doznao sam da činovnici moje države batinaju seljake. Narednjem da
to odmah prestane i da mi šefovi pojedinih ureda dojavu svaki slučaj batina-
nina. Protiv onih činovnika, koji bi i nakon ove naredbe na koji način
mučili moje podanike, ima se smjesta odrediti zatvor i kazniti ih sa 6 godina
roblje. Ova kazna neće niimiti ni one činovnike, koji su inače vrlo valjani i
u službi nezamjenjivi.“ (Senjebas, Istorija sauremene obrazovanosti.)

Otrag 17½ godine u Pruskoj, pod vladavinom jednog apsolutisti-
čkog monarha, fizičke torture i batinanje naroda povlačilo je sobom
onako teške kazne, dok u slobodnoj i na oko modernoj državi, u kojoj
vlada tobožnja ravnopravnost i plemena i klasa, sprave za mučenje
građana nalaze se popisane u inventarima vlasti, šefovi ureda ih na-
ručuju i za to primaju paušal! To je iskršlo na raspravi, koja se odr-
žala tu skoro pred splitskim sudom, kada je na sučeću stolu stršila
žila, koju donosimo u slici. Sudbeni ljekar konstatuje da masnice, koje
su oštećeni zadobili, poliču baš od te žile, a jedan stražar priznaje
da je tu žilu zatekao kod ulućenja u policijsku službu još otrag dvije
godine. Pada i osuda, ma koliko blaga ali uvijek značajna. Pokrajins-
ka vlada ne izvlači iz te osude konsekvence do kraja, već stražare
(protiv kojih, kao orudju njihovih šefova, mi nismo naročito ni nadra-
ženi) zadržavaju u službi, a prave krivce obdariva dugim dopustima,
sa kojih se, dok bruka zalegne, vraćaju na istu ili još bolja mjesta, a
u koliko glasovi ne iznevjere izgleda da je baš naš grad kažnjen do-
laskom po zlu poznatog kapetana Čurkovića.

Obim ovoga članka, na veliku našu žalost, ne dopušta nam opširnije
upoređivanje naredbe pruskoga kralja sa događajima na policijskoj
stanici u Šibeniku, kad su hrvatski omladinci goli u krevetima bili
zaskočeni i od policije mučeni.

Ne možemo se dovoljno izjadati ni zato, što, s istih razloga, ne
može ovaj članak podnijeti popis lica, koja su se od policijskih batina
rastali sa ovim grješnim svijetom, i onih, koja svakog dana očekuju
da im smrt prekrati putnje i podnešenu sramotu.

Ni zato, što nemože ući bolna priča, kako je jedan građanin u Koto-
ru bio ostavljen tri dana bez jela, pa kad mu je treći dan donijelo slanih
haringa, onda su mu vodu smjestili iza rešetaka, kako je može gledati
i izgarati za njom, ali ne i dobiti, uz uslov da će je dobiti samo
ako prična djelo, koje nije počinio.

Našoj tuzi nema kraja, što ne možemo da zadovoljimo ni jednu
dopnu želju da, makar i po našim slabim snagama, stavimo na papir
sve što o policijskim torturama znamo, da bi se vječito spominjala ne-
srazmjerna razlika između čistokrvnih Prusa iz godine 1749. i Balkanskih Prusa
od 1918. godine na ovamo.

Pribećević u Skupštini.

Smiješno i čudnovato mora sva-
kome, da izgleda, kad čuje, da Pri-
bećević govori u beogradskoj sku-
pštini kao „opozicionalac“. Stvar po-
staje još smiješnijom, kad vidimo,
da proti današnjem sistemu ustaje
sam njegov stvaralac. Zar može biti
većeg dokaza o žalosnim prilikama,
stvorenim vidovdanskim ustavom?

Nekidan je g. Pribećević „zagr-
mio“ u beogradskoj skupštini i na-
padao svoje dojučerašnje saveznike-
radikale. Iko bi sve nabrojio, što
sve prigovara Pribećević radikalima?
Uzeti ćemo samo glavnije točke i
čujemo ga, što veli. Kaže da svih
devetnaest ministara su Srbijanci,
da su sva glavna centralna nadležstva
u rukama Srbijanaca, da vlast na
djelu ne pokazuje bratsku ljubav,
da više ne upravlja zemljom vlada
već partijski odbori radikala, da se
importiraju nesposobni i nekvalifi-
kovanii činovnici, da se u našem
narodu utvrđuje uvjerenje, da gu-
blimo karakter pravne države i. t. d.
(On još veli: „Uzalud je govoriti o
bratskoj ljubavi, o jedinstvu i rastapa-
ti se od mljča kad se o tome govori. Tu

bratsku ljubav i jedinstvo treba poka-
zati na djelu u praktičnoj politici“.

Njegove optužbe fuktično stoje,
ali one gube vrijednost kad ih ču-
jemo iz usta oca današnjeg zla. Je li
se taj gospodin ikad upitao, tko
je stvorio takav sistem osobito kod
nas Hrvata? Da je on to učinio, svima
nam je jasno, vidio bi začelnika
čitavog zla u sebi samom i u svo-
jim najvjernijim Lukinićima, Wilde-
rima, Demetrovićima, Budisavljevi-
ćima i njima sličnim. Dok je on kao
predestinirani čovjek bio ministar,
dogle mu nije upadalo u oči, da su
sami Srbijanci ministri i da su sva
centralna nadležstva u rukama Srib-
janaca. Dok je on kao predestinirani
čovjek bio ministar, dogle mu nije
upadalo u oči, da sudbina građana
stoji u ruci raznih sekretarijata de-
mokratske stranke, u kojima sjede
osobito kod nas „prečana“ ljudi
na, više kompromitirani u nedavnoj
prošlosti. Dok je on kao predestini-
rani čovjek bio ministar, dogle mu
nije upadalo u oči, da je baš on
prvi u svom rezoru (ministarstvu
policije i prosvjete) počeo, da otpu-

šta pošteno i kvalificirano hrvatsko činovništvo, a da uvodi nesposobne i nekvalificirane činovnike samo zato jer su bili dobri partizani. Dok je on kao predestinirani čovjek bio ministar, dole mu nije upadalo u oči, da je baš počeo da organizira azijske „jugoslavene“, koji prave gdje je reda nered i da stvaraju državu u državi i da je time položio prvi kamen gulička pravnog karaktera države.

Ima više godina, da mi napadamo ovaj režim i ovakav sistem zbog svih ovih zla i nepravda. Nas je tada baš taj isti Svetozar Pribičević krio „izdajicama, defetistima, anti-državnim, separatistima“ i kako je on sve to još nazivao. Tko nije bio uz njegov režim „gvozdena ruke“ proli lame se otvarala vatra sa svih strana, proti tome su njegovi najničari orgunci upotrebljavali najgore sredstvo političke borbe-batinu. Tko nije htio, da slijedi njega i njegove ljude tome se prijetilo vješalima i „gaženjem u krvi do koljena“.

Dakle kako vidimo to zlo nije od jučer ono je stvoreno „slobodnim“ vidovdanskim ustavom. Tko li je stvarao taj vidovdanski ustav i za koga je, on, bio „svetinja nad svetinjama“? Svetozar Pribičević je otac tog ustava. Dok je on bio na vlasti, sve je to bilo dobro a danas, kad su ga zbacili s korita i sam ustaje protiv onog zla kojeg je sam kreirao, a radi kojeg se mi već 4 god. borimo.

Taj istup Pribičevića u „opoziciji“ ima samo jedan cilj, a taj je, da bi primorio radikale, da ga ponovno popuste kravi muzari, da ga ponovno uzmu u vladu. Drugog cilja mu ne vidimo. Njegovo rehabilitiranje kod nas Hrvata je stvar nemogućnosti, jer je on za nas — „politički mrtvac“. Iz njega govori bijes jer se vidi od svakoga ostavljen, a okružen još od par svojih trabanata. — Od Hrvata mu neće nitko nasjesti, jer danas svaki Hrvat je uvjeren, da mu je jedini spas u lozinci: „Hrvati na okup“.

Zadnji broj našega lista bio je zabranjen. Slavni Sud je, svojom osudom od 8 oktobra l. g. Br. 17/23/2, tu zabranu poništio, pronaslušavši da Carević i država nisu jedno te isto. Protiv riješenja Suda državno odvjetništvo uložilo je žalbu na Prizivni Sud u Splitu i pridržalo rok od tri dana za razmišljanje. Tek u zadnji čas po izmnicu toga roka žalba je uložena i mi sada moramo čekati na riješenje prizivnoga Suda.

Molimo prijatelje našega lista da ovo uvažavaju i da na proračunane atentate protiv opozicione štampe odgovore skupljanjem predplatnika i kupljenjem dobrovoljnih priloga.

Hrvati širite „Dalmatinski Hrvat“.

Slovinci o Hrvatim.

Ljubanski „Autonomist“ od 22 rujna pod naslovom „Odlučno obja“ piše:

Sadanje noloma borba Slovenačkog naroda sa beogradskim vlastodršcima znači za Slovence ispit „propadne li na tom ispit, onda će biti konac njegove civilizacije, kulture, njegova narodna gospodarstva i socijalnih tekovina prošlosti.

Zato je „jedina mogućnost raspjeta sadanje države i socijalne krize federativni, republikanski program...“

U borbi pak protiv Beograda moraju Slovinci ići zajedno sa Hrvatima, jer tu vrijedi riječ: vjernost za vjernost pod svaku cijenu.

Govoreći o boravku predsjednika HRSS Radića u Londonu kaže „Autonomist“ doslovno:

„Radić je sada u Englezkoj. Ondie se upoznae s ljudima, koji imaju odlučnu riječ u svjetskim prilikama

bilo kao publicisti, pisci, zastupnici ili slično. Danas već nema nikakove sumnje, da je njegova misija uspjela u svakom pogledu. Njegovom je za slugom hrvatsko pitanje dobilo međunarodno značenje i današnji beogradski vlastodršci prije će ili poslije kleknuti na koljena pred Evropom, tom Evropom, koja ima još nešto stida i pravdoljubivosti. Cijeli beogradski aparat za širenje laži nije ništa pomogao. Danas nema ni jednoga čovjeka u našoj državi, koji bi se usudio dotaknuti Radića, kad se bude vratio u Zagreb. A vratit će se, jer će ga pratiti moćna zaštitna ruka kulturne Evrope“. Za Slovence — veli pri koncu „Autonomist“, koji nemaju nikoga svoga, da za njih stiče prijatelje u velikom svijetu, baš je sada najpotrebnije, da idu zajedno s Hrvatima, jer im je u toj sloji jedini spas.

Veseli nas što su Slovinci ipak uvidjeli da je naravni put samo preko Zagreba za urediti odnose sa Beogradom.

Bezakonje šibenske policije.

Kr. DRŽAVNOM ODVJETNIŠTVU
U ŠIBENIKU
KAZNENA PRIJAVA

Berović Marka Dunkina, pravnik i urednika lista „Dalmatinski Hrvat“ u Šibeniku proti

Niki Careviću, policajnom tajniku u Šibeniku zbog zloupotrebe uredovne vlasti i povrede ustava usljed zakonski neopravdanog pritvora (par. 101 kz. i čl. 5 ustava, par. 93 kz).

Dana 29 prošlog rujna izišao je članak u mjesnome listu „Dalmatinski Hrvat“, pod naslovom „Jedva da se povjeruje“, u kome su se iznašale neke nepodobljive počinje od policajnog agenta Belamarića.

Još dva sata prije nego li je list „Dalmatinski Hrvat“ izišao, došao je na uredništvo jedan stražar imenom Bobić, po slat od šefa Carevića i pozvao tužitelja Berovića u policijski ured.

Tu je tužitelj u predmetu spomenutog članka bio preslušao, a iz preslušanja gosp. šef policije Carević, mjesto da svoga podčinjenoga zovne na opravdanje i da pitanje javi svojoj nadležnoj vlasti na daljnje uređivanje što se tiče u članku napadnutog Belamarića, Carević je dao naprosto tužitelja zatvoriti i držao ga zatvorena 48 sati, neuručivši mu nikakvog zaključka o zatvoru niti osude u tome pravcu. Naprosto zatvorio ga je bez usmenog i pismenog, razložna potkrepljenog, rešenja nadležne vlasti.

Šef policije Carević nije smjelo onako postupati jer u prvome redu nije ovaj slučaj spadao u nadležnost policije. U zakonu je već normirano kada nekoga može da hapsi policija.

Ovdje se radi o jednoj novinskoj tvrdnji, za koju odgovorni urednik odgovara, pak ako se gosp. Belamarić, agent policije, smatrao uvredjenim, to je on morao da tuži odgovornog urednika suda u smislu zakona o tisku, a ne istoga hapsiti i držati ga u zatvoru 48 sati, a da mu ne kazna ni zašto ni kroz što. Zakon vredi i za policiju kako što vredi i za ostale pozemljare u državi.

„Dalmatinski Hrvat“ napadao je razne naše istaknute državnike, pa i samog predsjednika Vlade Pašića, koji su kud i kamo i po položaju i po ugledu mnogo viši od jednog agenta policije, kao što je Belamarić, a da šef mjestne policije g. Carević nije našao za shodno, da počini nešto slična, na zaštitu njihove časti i ugleda.

Čl. 5 ustava kaže: „Ujenučava se lična sloboda. Nitko nemože biti uzet na odgovornost, niti biti pritvoren, niti inače nra od koga bih lišen slobode, osim u slučajevima koje je zakon predvidio.

Nitko nemože biti pritvoren za kakovu

krivicu bez pismenog i razložna potkrepljenog rešenja nadležne vlasti. Ovo rešenje mora se pripočeti licu koje se pritvara, ili u času pritvaranja, ili ako to nije moguće, najdalje u roku od 24 časa od časa pritvaranja.

Organi vlasti, koji bi skrivili protiv ovih odredaba, kazniti će se za nezakonito lišenje slobode.

Pošto je gosp. šef policije Carević sve ovo prekršio, mimoišao zakon, tužitelja lišio slobode i mimo svih propisa čl. 5 ustava, istoga tužitelja držao pritvorena 48 sati, a da nije zato imao opravda, a niti taj svoj postupak licim opravdao, niti pismeno rešenje predao pritvoreniku, proti koga bi ovaj bio mogao da se žali redovitome sudu, pak na taj način povredio ustav nezakonitim lišenjem čovjeka, time je on (Carević) počinio zločin javnog nasilja predviđen u par. 93 kz. i time u savezu zloupotrebio povjerenje mu vlast, pak je, u savezu sa goreistaknutim, počinio nadalje i zločin zloupotrebe uredovne vlasti predviđen u par. 101 kz.

Pita se postupak po zakonu i nadalje da se proti šefu policije Careviću, budući da se radi o osobi, koja može da upliviše na svjedoke, zavede predstraga i istražni zatvor u smislu par. 175 br. 3 kz.

Dokaz: svjedoci: 1) policajac Bobić u Šibeniku, 2) Mate Kalmeta u Šibeniku, 3) Policijski dnevnik o pritvoru tužitelja.

Tužitelj se pridružuje kaznom postupku kao civilna stranka.

Hrvatski list piše o

Nikoli Pašiću.

Od početka do kraja njegove političke karijere ne čete naći u njegovom radu ništa samostalnog, ništa narodnog, ništa slavenskog, ništa državničkog. Jedini mu je cilj vlast, a tu mu je svak dobro došlo; u vanjskoj politici Bugarska Austrija, Rusija ili Francuska; u unutarnjoj korupcija, prevara, ucjena, demokracija, džemijelije, Nijemci.

Da je u njega slavenske ljubavi, ostao bi bio uz Rusiju i onda, kad Rusija više nije mogla davati, Austrija ga je spasila od sigurne smrti, ali on se držao Rusije sve do godine 1917, kad je dao ustrijeliti Apisa, da se dodvori Austriji, koja je onda bila blizu pobjedi, Drag.

Dimitrijević-Apis je organizovao umorstvo austrijskog prijestolonasljednika. da bi onda naravno Austrija radiklima Apisinovo umorstvo upisala u dobro. Istodobno je Pašić poslao radikaliskog predstavnika u Zuerich, da preporuča austrijskoj diplomaciji njega i njegovu stranku, Pašić ne ne bi bio Pašić, kad ne bi stajeljanje Apisa javio u Austriju kao kaznu za atentat na Franju Ferdinandu, a u Francusku kao kaznu za šurovanje s Austrijom.

Pašić ne bježi u inozemstvo samo zato da spasi glavu nego i zato, da ruši protivnika ili da spasava svoju ministarsku stolicu. Proti kralju Milanu i naprednjacima tražio je pomoć u Bugarskoj, jer da će im Milan oleti Macedoniju. Gdje je narod, u kom ne bi barem politički onemogućili čovjeka, koji pozivlje zakletog neprijatelja proti svojoj domovini?! Kad je Srbija bila u carinskom ratu s Austrijom 1906. godine, Pašić je tražio audijenciju kod austrijskoga ministra-predsjednika Goluchowskog. Tada je Austriji obećao, da će pristati na sve njezine uvjete kod sklapanja trgovačkog ugovora, urotnicima je obećao novaca, a narodu da će moći izvoziti živu stoku. Austriju nije prevario niti zavjerenike, ali jest narod, jer mu je dozvolio izvoz žive stoke u zaklanom stanju. Evo ovaj se Pašićevog „bajadi“ smijala sva Evropa, ali je srpski narod morao plakati, kad ga ovako glupo i nedostojno izigra-va njegov glavar.

Elo on se već dvadeset godina drži na vlasti s pomoću vanjskih ili unutarnjih prijatelja ili neprijatelja. On je uvijek služio onom, ko ga je držao na vlasti. Danas služi Francuskoj i ona ga drži. Zato je i doveo da učvrsti svoj položaj maršala d'Esperey-a i da dobije zajam u Francuskoj. Sutra će dati Talijanima još što osim Rijeke, ako bi mu Italija mogla pomoći u njegovoj kratomaniji.

Ustrišci.

□ Kako se gazdovalo? — Treba li javnost još jedan dokument više o napojkama, o kažnjivom radu, što su demokratski ministri činili za vrijeme svoga ministiranja u državi pod zloglasnim režimom koalcije. Evo primjera ne raspukićva već ordinarnoga lopovluka. Prvog jula 1921. godine, ondašnji ministar trgovine dao je (Prometnoj) Banci u Beogradu (demokratskoj-orjunaškoj) pet milijuna dinara na priplod sa 3 posto interesu na godinu.

Banka je služila se ovim novcem do juna ove godine, kad je sadašnji ministar Kojčić saznavao za ovo naređio, te je novac povučeno iz Prometne Banke i dat na priplod kod Državne Hipotekarne Banke sa 5 posto interesu. Koliko je oštećena državna kasa ovim neka sami čitaoci uvide, a koliko je ova banka zaradila na primljenih 5 milijuna dinara to znađu svi, koje je nužda tjerala da se zadužuju plaćajući interes na male sume od 6-24 posto. Eto kakvi su bili metodi demokrata da svoje partijske fondove pojačaju, da orjunaške organizacije podižu i da na sve strane korupciju i nemoral unose.

Kako balkanci postupaju sa narodom. U Brežem je kotarski predstojnik Dušanović. Da se vidi, kakov je to službenik, navest ćemo ovaj slučaj. On je oštećeno pozvao preda se Salihla Trunića, muhtar iz Ma-mulur samo za to, što je član JMO, odnosno kako mu je Dušanović rekao, što je Spahinovac. U isti mah je kotarski predstojnik Dušanović napeo revolver i natjerao Trunića da zine, govoreći najprostije riječi, a za tim ga je isprebijao žilom.

Isti je ovaj Dušanović tukao nogama seljake u Oštroj Luci.